

บทสรุปผู้บริหาร

จังหวัดชุมพรมีการผลิตพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของประเทศไทย คือกาแฟ ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกมากกว่าจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ อำเภอท่าแซะ อำเภอสวี อำเภอพะโถะ จังหวัดชุมพร ได้กำหนดให้กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดที่ต้องพัฒนาทั้งด้านปริมาณและผลผลิตที่มีคุณภาพ

สหกรณ์ผู้ปลูกกาแฟจังหวัดชุมพร จำกัด ดำเนินธุรกิจมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 ปี พ.ศ.2552 มีสินทรัพย์ทั้งสิ้น 54,632,802 บาท มีบริการสมาชิกแบบออนไลน์ ธุรกิจรวมรวมผลผลิตจากสมาชิก เป็นธุรกิจที่สำคัญมีมูลค่าการรวมรวมผลผลิตถึง 50,223,324 บาท มีกำไรจากการรวมผลผลิต 1,243,896 บาท

สืบเนื่องจากนโยบายการเปิดเสรีทางการค้า หรือ FTA เป็นการลดภาษีกาแฟนำเข้าและส่งออกเป็น 0% ซึ่งจะทำให้มีผลกระทบต่อตลาดกาแฟในประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากราคาของกาแฟในประเทศไทยสูงกว่าตลาดโลกและจะเป็นสาเหตุให้กาแฟต่างประเทศ หรือกาแฟของประเทศไทยเพื่อนบ้านเข้ามาตีตลาดกาแฟในประเทศไทย ย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์และรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำพละฝ่ายจัดการสหกรณ์ต้องให้ความสำคัญในการปรับตัวเพื่อรับรับผลกระทบดังกล่าว

โครงการวิจัยเครื่องข่ายคุณค่ากาแฟชุมพร ในครั้งนี้มีลักษณะรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายคุณค่ากาแฟชุมพร จากเกษตรกรผู้ผลิตไปสู่มือผู้บริโภค ให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะการณ์ สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างยั่งยืน ภายใต้แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน การซ่อมแซมและกันน้ำหลักการสหกรณ์

การดำเนินโครงการวิจัยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการด้วยกันคือ 1.) เพื่อศึกษาทางเลือกสำหรับเทคโนโลยีการปลูกกาแฟที่เหมาะสม สำหรับสมาชิกสหกรณ์เพื่อให้เกิดการลดต้นทุน และเพิ่มผลิตต่อไร่ ซึ่งเป็นการยกระดับศักยภาพในระดับการผลิตของสมาชิกสหกรณ์ 2.) เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจกาแฟ ตั้งแต่การผลิตถึงการกระจายสินค้าถึงผู้บริโภค ภายใต้การดำเนินงานของสหกรณ์ผู้ปลูกกาแฟชุมพร จำกัด และการเชื่อมโยงช่องทางการตลาด 3.) เพื่อสร้างตัวแบบการสร้างตราสินค้ากาแฟ ในมิติของการอนุรักษ์ทรัพยากร-สิ่งแวดล้อมและการค้าที่เป็นธรรม

ผลงานวิจัยในรอบ 1 ปีได้ดำเนินการทำสำรวจข้อมูลสมาชิกสหกรณ์จำนวน 815 ราย เพื่อจัดทำฐานข้อมูลสมาชิกอย่างเป็นระบบสำหรับใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแผนกลยุทธ์สหกรณ์ ภายใต้ทีมที่ปรึกษาให้คำแนะนำจัดทำเอกสารเปลี่ยนเรียนรู้ทำแผนกลยุทธ์เพื่อเป็นกรอบทิศทางการบริหาร

จัดการสหกรณ์อย่างเป็นระบบมีแบบแผน โดยมีวิสัยทัศน์คือ เป็นแกนนำเครือข่ายผลิตภัณฑ์กาแฟที่มีคุณภาพจากแหล่งผลิตที่ดีที่สุดในประเทศไทยสู่ผู้บริโภค

การขับเคลื่อนแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัตินั้น ได้นำไปสู่การปฏิบัติในลิ่งใหม่ๆ ได้แก่ การจัดทำคู่มือเชียนกาแฟโดยรวมของความรู้ประสบการณ์การทำสวนกาแฟอย่างยาวนานจากคณะกรรมการสหกรณ์ถ่ายทอดเป็นตัวบทเพื่อการถ่ายโอนความรู้การผลิตกาแฟแบบตั้งเดิม

การเริ่มทำสวนกาแฟต้นแบบก็เป็นอีกโครงการที่เกิดขึ้น โดยคาดหวังว่าในอนาคตจะช่วยลดต้นทุนการผลิต มีการบริหารจัดการสวนกาแฟที่ดีอย่างมีระบบ มีการจดบันทึกการทำงานอย่างมีแบบแผนตลอดกระบวนการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ และขยายผลไปสู่สมาชิกเกษตรกรรายอื่น ทั้งนี้ได้คัดเลือกสมาชิกสหกรณ์จำนวน 3 รายเข้าร่วมการพัฒนาสวนกาแฟต้นแบบ โดยมุ่งเน้นไปที่คุณสมบัติของคินในการนำร่อง โดยได้เก็บตัวอย่างคินในแปลงสวนกาแฟต้นแบบทั้ง 3 แปลงไปตรวจวิเคราะห์คุณภาพที่โครงการพัฒนาวิชาการคิน ปุ๋ยและสิ่งแวดล้อม ภาคปฐพีวิทยา คณะกรรมการวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการตรวจวิเคราะห์พบว่าโครงสร้างของคินทั้ง 3 แหล่งพบว่าโครงสร้างคินไม่เหมาะสมกับการปลูกกาแฟ มีความเป็นกรดสูง มีธาตุอาหารไม่สมบูรณ์ สืบเนื่องจากการใช้สารเคมีสะสมมาเป็นระยะเวลานานกว่า 10 ปี จากผลการตรวจวิเคราะห์ดังกล่าวสมาชิกเกษตรกรสวนต้นแบบทั้ง 3 รายพร้อมด้วยคณะกรรมการจึงได้ร่วมวิเคราะห์วางแผนการปรับปรุงโครงสร้างคินให้เหมาะสมกับการปลูกกาแฟโดยใช้โดโลไมต์และปุ๋ยอินทรีย์ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการปรับปรุงคินในสัดส่วนที่เหมาะสมกับปุ๋ยเคมีตามคำแนะนำจากผลการตรวจวิเคราะห์ประกอบกับภูมิปัญญาประสบการณ์การปลูกกาแฟของเกษตรกรเอง

ทั้งนี้ยังได้เปิดโอกาสให้แก่สมาชิกสหกรณ์ สมาชิกสวนกาแฟต้นแบบ และคณะกรรมการร่วมศึกษาดูงานสวนผลไม้คุณภาพ ภายใต้การดำเนินการโครงการวิจัยเครือข่ายคุณค่าผลไม้ ณ สหกรณ์การเกษตรเขาคิชฌกูฏ จำกัด จังหวัดจันทบุรี เพื่อศึกษาระบบทรัพยากริหารจัดการสวนผลไม้คุณภาพในการเป็นตัวแบบนำมาปรับใช้กับการดูแลสวนกาแฟอย่างเป็นระบบ ตลอดจนเพื่อศึกษาและพัฒนาแบบฟอร์มการจดบันทึกข้อมูลต่างๆ

ภายใต้ชุดความรู้การเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานและการสร้างแบรนด์ นักวิจัยพร้อมด้วยคณะกรรมการและฝ่ายบริหารจัดการสหกรณ์ได้ดำเนินการหาช่องทางตลาดใหม่มีการออกแบบพัฒนาแพ่นพับโนวัชัวร์ ประชาสัมพันธ์แหล่งผลิตภัณฑ์สังคม กลุ่มเกษตรกรรายย่อยเข้ามาร่วมขายในอนาคตที่สามารถตั้งรับกับผลกระทบเบตการค้าเสรีได้

โดยมีพันธมิตร บริษัทไประษีดไทย จำกัด, ชมพรคาวาร์น่ารีสอร์ฟและเครือข่ายบวนการสหกรณ์ สำหรับ บริษัทไประษีดไทย จำกัด ซึ่งเป็นช่องทางการตลาดใหม่ ผู้บริโภคกลุ่มใหม่ได้มีโอกาสเข้าถึงผลิตภัณฑ์ โดยได้ดำเนินการติดต่อประสานงานว่างานนี้ดำเนินการ 3 in 1 ในที่ทำการไประษีดทั่วประเทศ มียอดจำหน่ายกาแฟจำนวน 13,159 ห้องมีมูลค่า 1,2491,505 บาท ตลอดระยะเวลา 4 เดือนในการวางจำหน่าย จากช่องทางการจำหน่ายผ่านที่ทำการไประษีด ซึ่งประสบการณ์จากการปฏิบัติดังกล่าว

ส่งผลให้สหกรณ์มีการปรับปรุงระบบติดตามการชำระเงินระหว่าง บริษัทไประภพี๊ไทย จำกัด การติดตามตัวดยอดบัญชีลูกหนี้ มีการปรับปรุงระบบการจัดการสต็อกสินค้าของสหกรณ์เองและการต่อรองทางธุรกิจเพื่อรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกสหกรณ์

การวางแผนย้ายก้าแฟในชุมพรคานาร์เรียสอร์ท ซึ่งจะมีนักท่องเที่ยวทั่วชาวไทยและต่างชาติ เข้าพักและซื้อเป็นของฝากกลับไป เป็นการประชาสัมพันธ์ก้าแฟชุมพรให้เป็นที่รู้จักแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วชาวไทยและต่างชาติ ภายหลังที่ได้ดำเนินการทดลองวางแผนย้ายที่ศูนย์จำหน่ายสินค้าของฝากของชุมพรคานาร์เรียสอร์ท ผลตอบรับเป็นที่น่าพอใจ ซึ่งสหกรณ์ผู้ประกอบก้าแฟจังหวัดชุมพร จำกัด จะได้ดำเนินการติดต่อนำผลิตภัณฑ์ไปวางแผนย้ายเพิ่มและติดตามอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ยังได้ดำเนินการเชื่อมโยงเครือข่ายบนการสหกรณ์ด้วยกัน โดยมีกิจกรรมเป้าหมายเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่ ที่มีการจัดสัมมนาหรือมีสมาชิกมาติดต่อ สหกรณ์ต่างๆสามารถนำก้าแฟ 3 in 1 มาบริการสมาชิกได้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีอุปสรรคหลายประการ ได้แก่ แนวคิดที่แตกต่าง ความไม่เข้าใจในกระบวนการวิจัยร่วมกันของผู้นำ/เจ้าหน้าที่ และการขาดการมองแบบบูรณาการของคณะกรรมการ ปัจจัยสภาพแวดล้อมด้านสังคม วัฒนธรรมองค์กร ระบบการบริหารจัดการ ทุนความรู้ ที่แตกต่างกัน ซึ่งต้องมีวิธีการทำงานที่พร้อมปรับตัวให้กลมกลืนสามารถเข้าถึงและเข้าใจสถานการณ์เพื่อการทำงานได้อย่างเหมาะสม แนวคิดการสร้างแบรนด์ที่เป็นอีกหนึ่งอุปสรรค ซึ่งมีกระบวนการทัศน์และชุดความรู้ที่ไม่เกินไปสำหรับคณะกรรมการ การสร้างแบรนด์เป็นกระบวนการที่ใช้ระยะเวลานาน มีองค์ประกอบหลายประการในการอนุเสริม การผลิตและการสร้างอัตลักษณ์ อย่างเช่น โรงงานอย่างเดียวคงไม่พอ การสร้างแบรนด์เป็นสิ่งที่สำคัญกับธุรกิจสหกรณ์ที่สามารถสร้างมูลค่า ตกทอดไปยังรุ่นต่อๆไปได้

ผลกระทบจากนโยบายรัฐในการส่งเสริมสหกรณ์ โครงการช่วยเหลือจากกองทุน FTA ก็เป็นอีกหนึ่งข้อจำกัด โครงการของรัฐบาลที่ช่วยเหลือสหกรณ์ในครั้งนี้มีรูปแบบการดำเนินงานทับซ้อนกับโครงการวิจัย ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมแนะนำสหกรณ์มากขึ้น ซึ่งความเข้าใจหรือกระบวนการทัศน์ที่แตกต่างการให้คำปรึกษาโดยปราศจากข้อมูลที่เพียงพอและแท้จริงส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการวิจัย

ดังนั้นกระบวนการวิจัยจะเกิดประโยชน์และเกิดคุณค่าอย่างแท้จริงได้นั้นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่สมาชิกสหกรณ์ผู้ผลิตระดับฟาร์ม สหกรณ์ (คณะกรรมการ/ฝ่ายจัดการ) ภาครัฐ ผู้ประกอบการ(ช่องทางกระจายสินค้าถึงผู้บริโภค) โดยต้องมีกระบวนการสังเคราะห์นำเสนอประเด็นปัญหาอย่างแท้จริง มีกระบวนการทัศน์ มีเป้าหมายร่วมกันซึ่งจะทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถมองปัญหาและแก้ไขได้อย่างเข้าใจและตรงประเด็น นำไปสู่การสร้างคุณค่าในแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนด้วยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและการดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง